

**MNOHOSTRANNÉ KONZULTACE SMLUVNÍCH STRAN EVROPSKÉ DOHODY
O OCHRANĚ OBROTLOVCŮ POUŽÍVANÝCH PRO POKUSNÉ A JINÉ VĚDECKÉ
ÚČELY (Řada evropských smluv č. 123)**

Usnesení o ustájení laboratorních zvířat a péči o ně

přijaté na mnohostranných konzultacích dne 30. května 1997

Smluvní strany Evropské dohody na ochranu obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely, na základě článku 30;

Uznávajíce, že ustanovení tohoto článku předpokládá monitorování provádění ustanovení, úpravy Dohody podle měnících se okolností a nových vědeckých poznatků a přípravy společných a koordinovaných programů v oblasti upravené touto Dohodou;

Berouce na zřetel, že „Pokyny pro ustájení zvířat a péči o ně“ uvedené v příloze A této Dohody se ukázaly jako velice užitečné a velmi často aplikované;

Vědomy si však toho, že ve vědeckých poznacích a zkušenostech došlo od roku 1986 a vstupu této Dohody v platnost k určitému posunu;

Ve snaze o zlepšení provádění této Dohody berouce v úvahu vývoj v poznacích týkajících se biologických potřeb zvířat včetně jejich etologických potřeb;

Majíce na paměti, že článek 5 Dohody požaduje, aby zvířatům bylo poskytnuto ustájení a péče přiměřené jejich zdravotnímu stavu a pohodě;

Majíce na paměti, že ustanovení článku 5 odstavce 1 Dohody požadují, aby „jakékoliv omezení míry, do níž zvíře může uspokojovat své fyziologické a etologické potřeby, bylo pokud možno limitováno“;

Berouce na vědomí zprávu Mezinárodního semináře o pohodě laboratorních zvířat konaného v Berlíně v květnu 1993 (Berlínská zpráva) a doporučení uvedená v závěrech této zprávy;

Uznávajíce, že doporučení této zprávy povedou ke zlepšení pohody laboratorních zvířat;

Berouce na zřetel, že dohoda o společných zásadách založených na těchto doporučeních a doplňujících pokyny pro ustájení zvířat a péči o ně uvedené v příloze A této Dohody umožní a povede k harmonizaci provádění článku 5 této Dohody;

Usilující však o podporu dalšího výzkumu těchto otázek nastíněných v Berlínské zprávě v případech, kdy je nedostatek vědeckých poznatků;

Se dohodly na následujícím:

Úkolem zařízení a osob provádějících vědecké pokusy na zvířatech je dosáhnout co největšího celkového přínosu pro „zvířata“ jako „jednotlivce“ a jako „skupinu“ s tím, že je neustále třeba přihlížet k zásadě tří „R“ („replacement“ – náhrada zvířat v pokusech, „reduction“ – redukce počtu zvířat, „refinement“ – snížení až úplné vyloučení bolestivých a

stresujících postupů) a brát v úvahu, že relevance a vysoká kvalita výsledků vědecké činnosti umožní splnění tohoto pravidla.

Obohacení prostředí:

Zvláště důležité by mělo být obohacení prostředí příslušných druhů podle jejich potřeb:

- sociální interakce
- využití prostoru v souvislosti s aktivitami zvířete
- odpovídající podněty a materiály.

Proto se u všech stádových druhů vykazujících normální sociální chování dává přednost skupinovému ustájení, dokonce i párovému ustájení, před individuálním ustájením, pokud jsou tyto skupiny stálé a harmonické. V případech, kdy z důvodů etologických požadavků a nepopíratelných požadavků vědeckého protokolu skupinové ustájení není možné, je třeba zvážit ustájení jedinců příslušného druhu tak, aby se vzájemně viděli, slyšeli nebo cítili.

Je třeba podporovat takové uspořádání prostoru klece, které by umožnilo její využití při aktivitách zvířete, jakož i použití patřičných podnětů a materiálů, je však třeba dbát na to, aby tyto iniciativy neměly škodlivý účinek na pohodu zvířat. Jelikož je třeba brát v úvahu konkrétní potřeby daných druhů a linií, pokyny by nikdy neměly nahrazovat důkladné pozorování daných zvířat v průběhu celého jejich života.

Vyčerpávající výzkum všech druhů a linií je obtížné zajistit, to by však nemělo bránit či klást překážky místním iniciativám usilujícím o zlepšení podmínek ustájení.

Obecná doporučení a poznámky

Větrání

- Intenzita větrání v prostorách pro zvířata by měla být přiměřená hustotě osazení v souladu s celkovým tepelným výkonem zvířat. Další pozornost by měla být věnována větrání uvnitř klece s ohledem na různé klecové systémy.

Kontakt

- Zvířata by měla být v pravidelném sociálním kontaktu s člověkem či by měla být člověkem pravidelně manipulována a zvláštní pozornost by pak měla být věnována období socializace u takových druhů jako jsou kočky a psi.

Doporučení a poznámky týkající se různých skupin druhů zvířat:

S ohledem na jednotlivé druhy – by se mělo přihlížet k následujícím doporučením a poznámkám:

Hlodavci

- Hlodavci by měly být drženy v klecích spíše než v kotcích, s výjimkou morčat. Klece by měly být vyrobeny ze snadno čistitelného materiálu a jejich návrh by měl umožňovat řádnou kontrolu zvířat, aniž by zvířata byla zbytečně rušena.

- Zvířata by měla mít k dispozici pevné podlahy s podestýlkou namísto roštových podlah, s výjimkou zvláštních okolností.
- Stádové druhy by měly být ustájeny skupinově, pokud je skupina stálá a harmonická, což je obtížně dosažitelné u samců potkanů a myší a samic křečků. V případech, kdy to z důvodů pokusů nebo požadavků na pohodu zvířat není možné, je třeba dbát na to, aby jedinci příslušných druhů byli ustájeni tak, aby se vzájemně viděli, slyšeli nebo cítili.
- Je třeba podpořit rozdělení vnitřního prostoru klece použitím předmětů, jako např. plošin, průlezů, úkrytů atd. a pokusit se o obohacení prostředí předměty určenými ke zkoumání, přenášení nebo transformování, pokud nejsou pozorovány negativní účinky na pohodu zvířat nebo zamýšlené vědecké použití.
- Je třeba udržovat vysoké hygienické standardy. Doporučuje se však zachovat pachové vzorce zanechané zvířaty.
- Zvláštní pozornost by měla být věnována zajištění toho, aby intenzita osvětlení zejména na nejvyšším patru klecí nebyla příliš vysoká. Maximální intenzita světla by neměla překročit 350 luxů měřeno ve výšce 1 metru nad podlahou. Je třeba zabezpečit zastíněné oblasti uvnitř klece, do nichž by se zvířata mohla uchýlit.

Králíci

- Mláďata králíků a samice králíků by měly být ustájeny v sociálně harmonických skupinách, pokud to neznemožňují pokusy nebo požadavky na pohodu zvířat.
- Pro králíky by neměly být používány drátěné podlahy neposkytující pevnou plochu pro odpočinek. Materiály, návrh a konstrukce roštových nebo perforovaných podlah by měly poskytovat povrchy, které nevyvolávají problémy s ohledem na pohodu zvířat.
- Kotce/boxy, jakož i klece by měly obsahovat materiály obohacující prostředí, např. stelivo, materiál pro ohryz, plochu pro úkryt a materiál pro vytváření hnízda.

Kočky

- Kočky by měly být ustájeny v ustájovacích prostorech sociálně harmonických skupinách, pokud to neznemožňují pokusy nebo požadavky na pohodu zvířat. V případě skupinově ustájených zvířat by podlahová plocha na odstavenou kočku měla být 0,8 m². Minimální výška by měla být 1,5 m a ustájovací prostory by měly být řešeny tak, aby bylo možné využívat trojrozměrného prostoru.
- Ustájovací prostory by měly poskytovat vybavení pro nezbytný úkryt, opotřebení drápů, předměty na hraní a dostatečný prostor pro krmení, napájení, močení, kálení a ulehání tak, aby nedocházelo k soupeření.
- Pokud musí být používány klece a pohyb zvířat není možný z pokusných důvodů, výška klecí by měla zvířatům umožňovat vzpřímeně se postavit.

Psi

- Psi by měli být ustájeni v sociálně harmonických skupinách, pokud to neznemožňují pokusy nebo požadavky na pohodu zvířat.
- Psi by měli mít možnost volného pohybu nejméně jednou denně. Za žádných okolností by psi neměli být ustájeni v klecích bez volného pohybu déle než 14 dní. Psi by měli mít možnost volného pohybu společně s dalšími psy.
- Ustájení pro psy by mělo zvířatům zaručovat určité soukromí. Mělo by obsahovat předměty pro hru a struktury, včetně vyvýšené plošiny.
- Pro psy by měly být použity pevné podlahy. Materiály, návrh a konstrukce roštových nebo perforovaných podlah by měly být takové, aby jejich povrch nevyvolával problémy s ohledem na pohodu zvířat, a měly by poskytovat pevnou plochu pro odpočinek.

Prasata (včetně miniprasat)

- Prasata by měla být ustájena ve stálých, sociálně harmonických skupinách, s výjimkou plemenných kanců.
- Nejlépe by měla být ustájena v kotcích, pokud to neznemožňují pokusy nebo požadavky na pohodu zvířat.
- Měly by jim být poskytnuty materiály obohacující prostředí, jako např. sláma, řetězy, míče, atd.

Drůbež

- Klece nebo kotce/boxy by měly obsahovat nejrozličnější stavební prvky, jako např. bidélka/hřady a prostor pro hnízda a možnost popelení, je-li to možné a vhodné.

Lidoopi

- Objem klecí (podlahová plocha, výška) by měly zohledňovat specifické potřeby různých druhů, sociální složení skupiny, věk jednotlivců, použití zvířat (chov, plemenitba, výzkum a povaha a doba trvání pokusu) a potřebu obohacení prostředí.
- Klece pro primáty by měly mít obohacené prostředí.
- Primáti by měli být drženi ve stálých sociálních skupinách složených ze snášenlivých zvířat a zároveň by měla být brána na zřetel rozmanitost sociální struktury jednotlivých druhů. Je třeba vyvarovat se samostatného ustájení v kleci, pokud to nemá konkrétní vědecké opodstatnění.

Výzkum

Je třeba podporovat výzkum v oblastech, v nichž chybí vědecké poznatky týkající se biologických požadavků zvířat, rovněž s ohledem na změny v použití zvířat pro vědecké účely. Aby byly co nejlépe využity dostupné zdroje ke stanovení optimálních podmínek

pro ustájení laboratorních zvířat, s ohledem na druhy, linie a potřeby současného a budoucího výzkumu, hlavní pozornost je třeba věnovat následujícím oblastem:

- vědecké validace minimální velikosti klecí pro hlodavce, jakož i minimálního prostoru na jednotlivé zvíře, s ohledem na sociální strukturu a roli (pohlaví, věk, hierarchie...), strukturu klece atd.;
- vědecké validaci podlahové plochy a výšky klecí pro lidoopy, zejména s ohledem na biologické a sociální rozdíly mezi jednotlivými druhy a účel ustájení (plemenitba, chov, použití v pokusech);
- dopadu skupinového ustájení ve srovnání s individuálním ustájením na pohodu zvířat a dopadu na skupinu v případě, kdy dojde k odstranění jednotlivců ze skupiny nebo rozdělení skupiny zvířat po určitém časovém období pro pokusné účely;
- dopadu různých struktur klece na pohodu hlodavců a lidoopů;
- účinku použití předmětů a stavebních prvků v klecích za účelem obohacení prostředí;
- prostorovým požadavkům a potřebám obohacení prostředí u psů.